

Riksförbundet FUB

Handläggare: Nina Alander

REMISSVAR

2025-10-28

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Enheten för bostäder och
byggande

SOU 2025:12

LI2025/01207

Remiss – Boverkets rapport – *Lättnader i kraven på byggnader vid ändring och ombyggnad* (SOU 2025:12).

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 25 000 medlemmar i 150 lokalföreningar runt om i landet. Personer med IF och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Sammanfattning

Riksförbundet FUB lämnar härmed synpunkter på Boverkets rapport - Lättnader i kraven på byggnader vid ändring och ombyggnad (SOU 2025:12) trots att vi inte är formell remissinstans. Frågorna i utredningen är av stor betydelse för personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF)

Med anledning av förslaget till lättnader i kraven på byggnader vid ändring och ombyggnad vill vi till att börja med erinra om att Sverige, som part i Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), har åtagit sig tydliga normer för tillgänglighet och icke-diskriminering för personer med funktionsnedsättning. I sina avslutande iakttagelser om Sveriges andra och tredje periodiska rapporter (CRPD/C/SWE/CO/2-3) ställer CRPD-kommittén också kritiska frågor till hur dessa åtaganden implementeras i svensk praxis.

Vi vill särskilt lyfta följande aspekter:

1. Tillgänglighet – artikel 9

Enligt artikel 9 i konventionen ska statspart (Sverige) vidta lämpliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra ges tillgång till den fysiska miljön, inklusive byggnader och anläggningar, och för att hinder för tillgänglighet ska identifieras och elimineras. I Sveriges rapportering uppges att kravet på tillgänglighet vid

nybyggnation gäller, och att det vid vissa ombyggnader finns krav – men att skyddet mot otillräcklig tillgänglighet inte omfattar bostäder helt och fullt.

2. Rimlig anpassning

Kommittén framhåller att för att ett praktiskt likvärdigt deltagande i samhället ska vara möjligt för personer med funktionsnedsättning krävs inte bara generella tillgänglighetskrav utan även individuella anpassningar vid behov. Svensk lagstiftning har visserligen stärkts (t.ex. ändring i diskrimineringslagen), men kommittén påpekar att undantag och brister kvarstår.

3. Risker med lättnader i byggkrav vid ändring/ombyggnad

Mot bakgrund av ovanstående åtaganden ser vi att förslaget om lättnader i kraven på byggnader i samband med ändring och ombyggnad måste hanteras med stor försiktighet. Om lättnaderna innebär att tillgänglighets- och anpassningskrav reduceras eller blir valfria undergrävs Sveriges skyldigheter enligt konventionen både vad gäller artikel 9 (tillgång till den fysiska miljön) och artikel 5 (likhet inför lagen och skydd mot diskriminering) samt artikel 19 (om att leva självständigt och vara inkluderad i samhället).

4. Förslag till skyddsåtgärder

För att säkerställa att lättnaderna inte leder till att personer med funktionsnedsättning hamnar i ofördelaktig ställning föreslår vi att Boverket överväger att:

- Tydligt införa krav på att byggnader som ändras/ombyggs även efter lättnaderna måste uppfylla minimikrav för tillgänglighet (inklusive entréer, rörelseytor, vägledande ledstråk, kommunikation etc).
- Säkerställa att begreppet “rimlig anpassning” ingår i ändrings-/ombyggnadsreglerna och att individuell behovsprövning och anpassning kan göras där så behövs.
- Införa uppföljnings- och kontrollmekanismer som visar hur tillgänglighetskrav efterlevs vid ändring och ombyggnad, och hur personer med funktionsnedsättning involveras i processen CRPD-kommittén har uttryckt oro över bristande delaktighet.
- Säkerställa att eventuella ekonomiska lättnader för byggherrar inte får bli en ursäkt för att kompromissa med tillgänglighetsnivån för personer med funktionsnedsättning.

Sammanfattningsvis anser vi att lättnader i byggkrav vid ändring och ombyggnad kan vara rimliga från ett samhälls- och kostnadsperspektiv men endast under förutsättning att de inte äventyrar de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har enligt CRPD och att tillgänglighet och icke-diskriminering kvarstår som grundläggande krav. Vi hänvisar till CRPD-kommitténs avslutande observationer som ett starkt stöd för detta synsätt och uppmanar Boverket att integrera dessa perspektiv i fortsatt utformning av regelverket.

Vi delar som sagt ambitionen att underlätta ombyggnad och ändringar, men som riksförbund som företräder personer med IF vill vi särskilt framförallt framhålla att alla förändringar i regelverk och lättnader när det gäller denna målgrupp tydligt måste säkerställa att dessa inte ytterligare marginaliseras eller utsätts för hinder i sin vardag.

Rapporten visar att de föreslagna lättnaderna gäller exempelvis tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga. Vi menar att motsvarande tydlighet, krav och skydd måste gälla för personer med IF, med anpassningar där det behövs vilket inte enbart omfattar rörelse och orienteringsförmåga.

Övergripande synpunkter

1. Utgångspunkt – principen om icke-diskriminering

Det bör tydligt framgå att lättnader i kraven aldrig får innebära att personer med IF får lägre skydd eller tillgänglighet än andra grupper. Regler och undantag måste utformas så att det finns en balans: förenklingar får inte trumfa rätt till likvärdig användbarhet för alla.

2. Begreppet “användbarhet” behöver definieras inkl. IF

Rapporten talar om att kraven på tillgänglighet och användbarhet kan modifieras. Men vad som är “användbart” måste även inkludera kognitiv begriplighet, orienterbarhet, förutsägbarhet och trygghetsaspekter. Jag rekommenderar att rapporten kompletteras med en definition eller förtydligande att “användbarhet” omfattar såväl fysisk som kognitiv tillgänglighet.

3. Funktionsperspektiv snarare än funktionsnorm

Lättnader riskerar att underblåsa en normalitetsnorm där byggnader inte behöver fungera för “ovanliga” behov. Rapporten behöver inkludera ett uttalande om att funktionskrav måste formuleras flexibelt med möjligheter att pröva lösningar som justerar för kognitiva begränsningar, inte bara motoriska.

4. Delaktighet och brukarperspektiv

Förslaget bör kompletteras med krav på att personer med IF inkluderas i användarstudier, pilotprojekt och konsekvensutredningar. Det räcker inte med att beakta fysiska funktionsnedsättning utan en konsekvensbedömning måste innefatta både rörelse-, orienterings- och kognitiva begränsningar. Regelverket bör innehålla krav på uppföljning, utvärdering och revidering med särskilt fokus på effekter för personer med IF.

FUB anser med beaktande av ovanstående att LSS-bostäder inte bör omfattas av lättnader i byggkraven som sänker tillgänglighetsnivån, varken fysiskt eller kognitivt som beskrivits ovan.

Dessa bostäder är inte “vanliga lägenheter” utan bostäder med särskild service, där både trygghet, funktion och arbetsmiljö måste beaktas.

Vid ombyggnad eller ändring bör kraven tvärtom säkerställa att bostaden uppfyller eller närmar sig dagens tillgänglighetsnivå, inte avviker från den.

Boverkets förslag innebär att kraven vid ändring eller ombyggnad kan anpassas till byggnadens

förutsättningar.

Det finns därmed en risk att kommuner eller fastighetsägare väljer att bygga LSS-bostäder i hus som inte uppfyller full tillgänglighet, t.ex. byggnader utan hiss, med smala korridorer eller trånga badrum.

LSS-bostäder måste vara långsiktigt brukbara för personer vars funktionsnedsättning kan förändras över tid och som kan få ökade rörelsehinder med åldern.

Förslagen i rapporten riskerar annars även därmed att leda till ojämlik kvalitet, försämrad boendemiljö och ökade stödbehov för personer med IF.

För Riksförbundet FUB

Christina Heilborn

Förbundssekreterare

Riksförbundet FUB